

Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Διοίκησης

Πτυχιακή εργασία των:

Μέγα Μαρία
Τσάκα Βασιλική

Με θέμα:

«Σχέση καθηγητή - φοιτητή,
Ερωτήσεις - απαντήσεις από ικανοποιητικό αριθμό
φοιτητών και καθηγητών. Συμπέρασμα»

Εισηγήτρια: Χριστίνα Παπανικολάου
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Πάτρα

Σεπτέμβριος 2001

Μέσα στα πλαίσια της πτυχιακής αυτής εργασίας θα προσπαθήσουμε να δείξουμε και να κατανοήσουμε τις σχέσεις μεταξύ καθηγητών-φοιτητών, μέσα στους χώρους της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Προτού ξεκινήσουμε θέλουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας σε όλους όσους μας βοήθησαν στο ερωτηματολόγιο με τις χρήσιμες πληροφορίες που μας έδωσαν. Θέλουμε όμως να ευχαριστήσουμε πιο πολύ την εκλεκτή μας καθηγήτρια κ. Χριστίνα Παπανικολάου για την πολύτιμη συνεργασία της, ώστε να φέρουμε εις πέρας αυτή την εργασία.

Ελπίζουμε ότι η ανάγνωση όσων θα επακολουθήσουν θα σας προσφέρει τη δυνατότητα μιας γενικής πληροφόρησης σε θέματα που αφορούν την ομαλή ανάπτυξη των σχέσεων των φοιτητών σε συνεργασία με τους καθηγητές τους.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	σελ. 2
Εισαγωγή	3
1. Έναρξη φοιτητικής ζωής. Όνειρα προοπτικές.	4
2. Δάσκαλος – Καθηγητής	6
3. Σημερινή κατάσταση	8
4. Σχέση πανεπιστημίου – καθηγητή – φοιτητή	10
5. Πρόταση για σωστή εκπαίδευση.	15
6. Υπάρχει κατανόηση μεταξύ καθηγητών – φοιτητών; Τα προβλήματα αντιμετωπίζονται από κοινού;	17
7. Αποτίμηση των όσων συνέβησαν στο χώρο της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης την τελευταία 20ετία.	19
8. Ερωτηματολόγιο	22
9. Τι αποκομίσουμε Εσύ – Εγώ – οι άλλοι που φοιτούν	46
10. Συμπέρασμα	48
Βιβλιογραφία	51

Εισαγωγή

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε κατά την διάρκεια της φοίτησής μας στη Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας. Θέμα της είναι «*Η σχέση μεταξύ καθηγητή – φοιτητή*» όπως αυτή προκύπτει στους χώρους της πανεπιστημιακής κοινότητας και πως αυτή η σχέση συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του φοιτητή όταν πια αυτός θα βγει έτοιμος στην κοινωνία. Στις σελίδες που ακολουθούν θα προσπαθήσουμε να δείξουμε σε πιο βαθμό η σχέση αυτή επιδρά στην ομαλή επικοινωνία μεταξύ τους και με ποιους τρόπους. Θα προσπαθήσουμε δηλαδή να προσεγγίσουμε το είδος της σχέσης όπως αυτή δημιουργείται από τον καθηγητή και τον φοιτητή, πως το πανεπιστήμιο βοηθά στην σωστή συναναστροφή μεταξύ τους και κατά πόσο οι καθηγητές συμβάλουν στη ομαλή «*συμβίωση*» με τους φοιτητές αλλά και με ποιον τρόπο οι φοιτητές κατά την διάρκεια των διαπροσωπικών τους σχέσεων δημιουργούν ευχάριστες συναλλαγές.

Τέλος για να κατανοήσουμε καλύτερα αυτή την σχέση διατυπώσαμε ένα ερωτηματολόγιο όπου ζητήσαμε τη γνώμη ορισμένων φοιτητών για την σχέση αυτή.

Η εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε κατά μεγάλο μέρος μέσα από τη μελέτη βιβλίων της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πατρών και της Βιβλιοθήκης του Τ.Ε.Ι. Πάτρας. -

1. Έναρξη φοιτητικής ζωής. Όνειρα, Προοπτικές.

Εισχωρώντας κανείς στους χώρους της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης αισθάνεται ότι έχει πετύχει μία από τις μεγαλύτερες επιδιώξεις της ζωής του. Οραματίζεται, ονειροπολεί, φαντάζεται πως η ζωή του από κει και μετά έχει αλλάξει εντελώς. Ο νέος φοιτητής βλέπει το μέλλον του με ρομαντισμό και αισιοδοξία, στοχεύει να σκιαγραφήσει με αδρές πινελιές μια εικόνα της «μικροκοινωνίας» αυτής που είναι προέκταση μιας ακόμα «μικροκοινωνίας», της οικογένειας και του σχολείου, ενώ ταυτόχρονα προετοιμάζεται για να βγει έτοιμος στην άγρια «μακροκοινωνία» που μας περιβάλλει. Ο νέος φοιτητής προσπαθεί να συνταιριάσει τη νέα με την παλιά γνώση, να διαμορφώσει κατάλληλα την προσωπικότητά του για σωστή και ομαλή ένταξή του στην κοινωνία. Ο νέος χώρος στον οποίο μπαίνει είναι εντελώς διαφορετικός από αυτόν του σχολείου που είχε μάθει τόσα χρόνια και αυτό τους τρομάζει. Ορισμένοι με την είσοδό τους στο χώρο της φοιτητικής ζωής κυριεύονται από έναν ανεξήγητο φόβο, διστάζουν να κάνουν ένα νέο βήμα ανεξαρτητοποίησης από την οικογένεια και έχοντας συνηθίσει τη νοοτροπία του σχολείου, για λίγο απομακρύνονται και αποφεύγουν να βρουν την ομορφιά της ζωής αυτής. Σιγά-σιγά όμως με την πάροδο του χρόνου και με την επαφή τους με άλλους φοιτητές κατανοούν πως ο χώρος της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης είναι ένας τρόπος προσέγγισης που μας δίνει την ευκαιρία να ανακαλύψουμε το εγώ μας, μας παρέχει ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης των προσωπικών αρετών μας, είναι το μέσο για να μάθουμε να συνεργαζόμαστε. Ο νεοεισαχθείς φοιτητής είναι ευαίσθητος, πιστεύει ότι το καινούριο περιβάλλον είναι περιβάλλον που

υποστηρίζει τη μάθηση, και μέσα από αυτό αναπτύσσονται κοινά οράματα, δεσμεύονται όλοι απέναντι σε ένα κοινό σκοπό και πιστεύουν ότι η ζωή τους θα κυλήσει ομαλά γιατί όλοι όσοι λαμβάνουν μέρος, έχοντας ο καθένας τους ρόλους του, βαδίζουν με κοινά οράματα και έτσι φτάνουν στο σημείο να κατανοήσουν ότι η πορεία θα είναι ομαλή και η επιτυχία θα είναι δεδομένη αφού όλοι θέτουμε ως άμεση προτεραιότητα την εξέλιξη.

Οι φοιτητές προσπαθούν να εγκλιματιστούν με το καινούριο περιβάλλον, να μάθουν τις βασικές επαγγελματικές δραστηριότητες τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, τα ενδιαφέροντά τους. Αρχικά ο φοιτητής έρχεται αντιμέτωπος με δυσκολίες σε ό,τι αφορά τη δημιουργία ενός επιθυμητού κλίματος. Ύστερα από λίγο καιρό όμως, και αφού γίνουν κάποιες γνωριμίες, όλοι αισθάνονται εξοικειωμένοι και θέλουν να ανταλλάξουν ιδέες και αντιλήψεις και προσπαθούν μέσα από κάποιες συναντήσεις να δημιουργήσουν ένα ευνοϊκό κλίμα, δείχνοντας αυτοπεποίθηση, και ότι είναι ανοικτοί να κατανοήσουν τα συναισθήματα και τα προβλήματα των άλλων, και να συζητήσουν τις εμπειρίες τους. Κατανοούν δηλαδή ότι τα Τ.Ε.Ι. είναι ο χώρος που παρέχει επαρκείς ευκαιρίες για μάθηση, για απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων. Είναι ο χώρος μέσα στον οποίο το άτομο δρα, αντιμετωπίζει πραγματικές καταστάσεις και αποκτά νέες εμπειρίες. Παρατηρεί και εξετάζει αυτά που συμβαίνουν γύρω του, βγάζοντας τα δικά του συμπεράσματα. Ο φοιτητής αισθάνεται ικανός να δράσει αποτελεσματικά και καταστρώνει νέους προγραμματισμούς, γιατί καταλαβαίνει ότι όλοι παραδειγματιζόμαστε μέσα από την καθημερινή πραγματικότητα, ανταλλάσοντας απόψεις και υιοθετώντας νέες βασικές πεποιθήσεις.

2. Δάσκαλος – Καθηγητής

Δεν είναι εύκολο να προσδιορίσουμε την έννοια αυτών των δύο. Ουσιαστικά είναι έννοιες ταυτόσημες. Το έργο το οποίο επιτελούν είναι λειτουργικό. Ο εκπαιδευτικός είναι ίσως ο κυριότερος παράγοντας για την εξασφάλιση της ποιότητας στην παρεχόμενη εκπαίδευση. Το περιεχόμενό του αντανακλά το επίπεδο ανάπτυξης και προσφοράς του εκπαιδευτικού συστήματος, το βαθμό ανάπτυξης της παιδαγωγικής επιστήμης, το πολιτιστικό στίγμα μιας κοινωνίας και την αντίληψη της πολιτείας για το ρόλο που ο σύγχρονος καθηγητής μπορεί να διαδραματίσει ως παράγοντας κοινωνικής συντήρησης ή ανέλιξης.

Ο δάσκαλος-καθηγητής μπορεί να είναι ταυτόχρονα και μαθητής. Δεδομένου ότι οι καταστάσεις και οι συνθήκες του ανθρώπου υπόκεινται σε διαρκή μεταβολή και εφόσον υπάρχει πρόοδος στην επιστήμη, ο καθηγητής οφείλει να συνεχίσει να μαθαίνει και να εκπαιδεύεται συνεχώς. Ο καθηγητής οφείλει να προκαλεί και να υποβοηθάει το φοιτητή στο να κατακτά μόνος του τις γνώσεις, να διατυπώνει ελεύθερα τις απορίες του και να στρέφει τη συζήτηση ακόμα και προς την κατεύθυνση των δικών του ενδιαφερόντων.

Ο εκπαιδευτικός αποσκοπεί να προσφέρει θεωρητικές προσεγγίσεις στους φοιτητές του αλλά και ορισμένες πρακτικές εφαρμογές, που καλύπτουν όλο το πεδίο της εκπαίδευσης των φοιτητών. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση αναπτύσσεται ραγδαία στις σύγχρονες κοινωνίες. Στόχος του καθηγητή είναι να αναπτύξει τον προβληματισμό σχετικά με την δραστηριότητα των φοιτητών προτείνοντας μια σειρά από πρακτικές εφαρμογές σε ότι αφορά τη χρήση διαφόρων τεχνικών και των εποπτικών

μέσων, καθώς και τη διασύνδεσή τους με τις ανάγκες των εργασιακών πλαισίων.

Ο ρόλος του διδάσκοντος διαφέρει αρκετά. Έχει την υποχρέωση να επικοινωνεί προσωπικά με τους φοιτητές και να κατανοεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αφορούν την μαθησιακή πορεία και την οργάνωση των διδακτικών διαδικασιών. Οι καθηγητές έχουν το προνόμιο ενός μεγάλου αποθέματος εμπειριών που προέρχονται από την επαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητα. Η προσωπικότητά τους είναι διαμορφωμένη και είναι αυτοδύναμα άτομα που επιθυμούν να συμμετέχουν ενεργά στην πορεία μάθησης των φοιτητών τους, στον προσδιορισμό των στόχων, του περιεχομένου και την ανάπτυξη των προβληματισμών των φοιτητών.

Η διδασκαλία θεωρείται από πολλούς σαν μια τέχνη περισσότερο παρά σαν επιστήμη. Η διάθεση και τα παιδαγωγικά χαρίσματα του δασκάλου-καθηγητή, καθώς και η εμπειρία του με τους φοιτητές, σε συνδυασμό με τις άριστες γνώσεις του, θεωρούνται αρκετά για να λύσουν τα προβλήματα της διδασκαλίας.

3. Σημερινή κατάσταση

Στη σημερινή ιστορικοπολιτική συγκυρία ένα από τα σπουδαιότερα θέματα της εκπαιδευτικής μας επικαιρότητας είναι το είδος των σχέσεων που δημιουργεί αλλά και που πρέπει να δημιουργήσει ο καθηγητής με τους φοιτητές του κατά τη διαδικασία για μεταβίβαση του περιεχομένου διδασκαλίας.

Η σχέση μεταξύ καθηγητών-φοιτητών δεν είναι μονόδρομη αλλά δυαδική και αμφίδρομη. Δεν είναι σχέση μόνο του καθηγητή με τον φοιτητή, με την έννοια ότι δεν είναι μόνο ο φοιτητής που παρουσιάζει την τάση να συνδεθεί συγκινησιακά με τον καθηγητή του. Είναι απεναντίας και σχέση καθηγητή προς το φοιτητή, γιατί και ο καθηγητής συναρπάζεται συγκινησιακά μέσα σ' αυτό το διατομικό και διαπροσωπικό κύκλωμα. Είναι μια αυτορυθμιζόμενη σχέση, μια σχέση με αναπληροφόρηση. Στο εσωτερικό της σχέσης παρατηρούμε ένα πλατύ σύνολο από ψυχολογικές ανταλλαγές, ένα σύνολο από αμοιβαίες επιδράσεις, από αντιδράσεις του ενός που διαπλέκονται προς τις αντιδράσεις του άλλου.

Μερικές φορές όμως παρατηρείται μία ασταθής ισορροπία. Η επίδραση την οποία παρατηρούμε μεταξύ προσώπων, που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση δεν είναι διαρκής. Καταλήγει και σε σειρά από εξισορροπήσεις, οι οποίες όμως είναι πρόσκαιρες, γιατί αμφισβητούνται υπαναχωρούν αλλά και επανέρχονται. Σε κάθε στιγμή η σχέση μεταξύ καθηγητή-φοιτητή είναι δυνατό να ενισχυθεί, να παραμείνει η ίδια, αλλά είναι εξίσου δυνατό και να κινδυνέψει να διακοπεί. Επειδή, λοιπόν, η συμπεριφορά καθηγητή και φοιτητή αλλάζει, αλλά και παλιδρομεί ή αμφιρρέπει μέσα στο χρόνο, όπως συμβαίνει το ίδιο και με τις

συγκινήσεις τους και τις διαθέσεις τους, η σχέση τους είναι φυσικό να παρουσιάζει έναν κυμαινόμενο και ασταθή χαρακτήρα.

Η σχέση μεταξύ των μελών του πανεπιστημίου είναι δυναμική και ψυχοσυγκρουσιακή. Τόσο ο καθηγητής όσο και ο φοιτητής, κατά τη διάρκεια της πλοκής της παρουσιάζουν, όπως προαναφέρθηκε, μετεωρισμούς στη συμπεριφορά τους.

4. Σχέση Πανεπιστημίου – καθηγητή – φοιτητή

Το ελληνικό πανεπιστήμιο, λοιπόν, βοηθά στην ανάπτυξη των προσωπικών χαρισμάτων, όπως αυτοπεποίθηση, αυτογνωσία, ευαισθησία και όλα αυτά επιτυγχάνονται με τη συνεργασία φοιτητών-καθηγητών για να δημιουργήσουν ένα ευχάριστο συγκινησιακό περιβάλλον που στηρίζεται στην επαγγελματική μάθηση και στην διαρκή βελτίωσή της. Όλοι κοινό στόχο έχουμε τη σωστή διαχείριση των συναναστροφών μας, ένα υγιές προσωπικό που συνεργάζεται και έχει διαρκή επικοινωνία με όλα τα μέλη του.

Σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά παίζουν οι καθηγητές. Ένα εκπαιδευτικό προσωπικό που διαθέτει περισσότερες δεξιότητες και ευελιξία είναι αυτό που μπορεί να βελτιώσει τις σχέσεις. Σκοπός του καθηγητή είναι να ανταγωνίζεται με το γύρω περιβάλλον και την κοινωνία ενισχύοντας έτσι το ταλέντο της μάθησης, βοηθώντας έτσι στην εξέλιξη. Οι καθηγητές προσπαθούν να κάνουν την επαφή τους με τους φοιτητές όσο πιο οικεία γίνεται μεταδίδοντας ειδικευμένη γνώση για να γίνεται όσο το δυνατόν πιο ευχάριστη η επικοινωνία μεταξύ τους. Το γεγονός ότι ο καθηγητής και ο φοιτητής είναι εντελώς άγνωστοι, δύο ξένοι ως τη στιγμή που συναντιούνται στους χώρους του πανεπιστημίου, και παραμένουν για αρκετό καιρό ξένοι, αποτελεί κατάσταση που έχει τις δικές της συνέπειες στη γενικότερη σχέση τους, και, προπαντός, είναι μια κατάσταση εντελώς τυχαία. Αλλά, ενώ είναι τυχαία και απρόβλεπτη, αποτελεί γεγονός εξαιρετικής σημασίας στη συμπεριφορά και προσωπικότητα καθηγητή-φοιτητή.

Μέσα στις συναναστροφές των μελών παρατηρούνται αντιδράσεις προσέγγισης και συμπάθειας αλλά και αντιδράσεις αποφυγής πολλές φορές. Ανάλογα με τον τρόπο που εκδηλώνονται οι αντιδράσεις αυτές

χωρίζονται σε γλωσσικές και μη γλωσσικές. Οι αντιδράσεις μεταξύ καθηγητή-φοιτητή είναι πολύ λεπτές και διακριτικές, που διεκδικούν την προσοχή και τη συμπάθεια του ενός από τον άλλο.

Κανονικά είναι πολύ σπάνιο ο φοιτητής να δηλώσει ανοιχτά, με το λόγο, μπροστά στον ίδιο τον καθηγητή, ότι επιζητεί ή ότι έχει εξασφαλίσει τη συμπάθειά του και πολύ περισσότερο την αγάπη του. Και είναι ακόμη σπανιότερο, ο ίδιος ο καθηγητής να ομολογήσει την ιδιαίτερη συμπάθειά του για κάποιο φοιτητή χωρίς αυτό να το κάνει από παιδαγωγική σκοπιμότητα της στιγμής.

Αυτό που κάνει άμεσα ο φοιτητής είναι ότι, με ένα σύνολο από διάφορες μορφές συμπεριφοράς, προσπαθεί να δείξει στον καθηγητή του ότι επιθυμεί να του γίνει συμπαθής κι αρεστός: είτε ξαναφέρνει στη μέση των συζητήσεων της τάξης τις θέσεις και τις απόψεις του καθηγητή του ως απαντήσεις δικές του είτε επαναλαμβάνει ορισμένους τρόπους συμπεριφοράς που ξέρει ότι ο καθηγητής του τους επιδοκιμάζει.

Όπως κάθε άνθρωπος έτσι και ο καθηγητής έχει ορισμένα προσωπικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρεται προς τους άλλους, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι άλλοι, αντιδρώντας, συμπεριφέρονται προς αυτόν. Η φύση των σχέσεων του καθηγητή με τους φοιτητές εξαρτάται αποκλειστικά από το ύφος που θα μπορούσε να τους δώσει ο ίδιος ως ιδιαίτερο πρόσωπο. Ο ρόλος του καθηγητή ως επαγγελματία στην υπηρεσία ενός θεσμού που τον κατευθύνει και τον ελέγχει, μειώνει άμεσα το δικό του βαθμό ελευθερίας. Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι κάθε φοιτητής μπαίνει στη διαδικασία της σχέσης και τη ζει με έναν καθαρά προσωπικό τρόπο που τη ζουν και οι διπλανοί του. Οι ατομικές διαφορές των φοιτητών είναι αναμφισβήτητη ψυχολογική πραγματικότητα, που δίνει στην όλη κατάσταση της σχέσης τους μια ξεχωριστή ιδιομορφία. Από το γεγονός αυτό καταλαβαίνουμε ότι οι διαπροσωπικές σχέσεις που δημιουργεί κάθε

φοιτητής με τον καθηγητή και οι συναλλαγές που έχει μαζί του, όχι μόνο διαφέρουν από τις σχέσεις των άλλων φοιτητών δίπλα τους, αλλά και προκαλούν, και από τη μεριά του καθηγητή του προς αυτόν, διαφοροποιημένες αντιδράσεις, μέσα στη σχέση επαναστροφής που δημιουργείται.

Μέσα στις καθημερινές συνθήκες επαφής και εργασίας που παρέχει το πανεπιστήμιο, είναι φυσικό η σχέση μεταξύ καθηγητών-φοιτητών να προχωρεί συνεχώς εξελισσόμενη. Το γεγονός ότι ο φοιτητής έρχεται σε επαφή με πολλούς καθηγητές, του δίνει την ευκαιρία να κατανοήσει το προχωρημένο επίπεδο ωριμότητας στο οποίο έχει φτάσει και το οποίο του επιτρέπει να διαβλέπει την πραγματική προσωπικότητα του καθηγητή του, πίσω από την επίσημη τήρηση μιας παιδαγωγικής συμπεριφοράς της ρουτίνας.

Η ένταση και η ποιότητα μεταξύ καθηγητών-φοιτητών είναι τέτοια που συνήθως μας κάνει να χάνουμε τις σχέσεις συντροφιάς που δημιουργεί κάθε φοιτητής με τους συμφοιτητές του. Κι όμως, πρόκειται, για ένα άλλο είδος σχέσεων, που η συνεχής αλληλεπίδρασή τους, τους δημιουργεί ένα αίσθημα ικανοποίησης, όρεξη για δουλειά και συμπάθεια μεταξύ των μελών. Αναπτύσσεται μία δύναμη και εμπιστοσύνη που και η ύπαρξη αυτής της συντροφικότητας τους οδηγεί στην αλληλεγγύη, την αυτονομία και την ανεξαρτησία. Μεταξύ της παρέας των φοιτητών ενεργοποιούνται κοινωνικές διαδικασίες, κυκλοφορούν αντιλήψεις και μπαίνουν σε λειτουργία μηχανισμοί που καμιά φορά δύσκολα γίνονται αντιληπτοί από τον καθηγητή.

Μεταξύ καθηγητών και φοιτητών αναπτύσσονται διάφοροι δεσμοί που στηρίζονται στη δυναμική της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον στο στην προσωπική όσο και στην επαγγελματική ζωή. Μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και το διάλογο ο φοιτητής βασιζόμενος στις γνώσεις του και τις λιγοστές του εμπειρίες και

λαμβάνοντας υπόψιν ότι έχει να αντιμετωπίσει καινούρια προβλήματα, προετοιμάζεται να πάρει αποφάσεις, επιθυμεί να δράσει, να εφαρμόσει στην πράξη όσα έχει μάθει. Ο καθηγητής είναι αυτός που δίνει το έναυσμα για να πραγματοποιηθούν τα όνειρά του. Ο καθένας μας έχει διαφορετικούς στόχους - ανάγκες και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και με τα μέσα που διαθέτει προσπαθεί να προσεγγίσει τα διάφορα θέματα.

Κάθε καθηγητής επιδιώκει να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των φοιτητών του σχετικά με το αντικείμενο το οποίο διδάσκει, όμως δεν το επιτυγχάνει πάντοτε. Η ενδεχόμενη αποτυχία οφείλεται, τις περισσότερες φορές, στο γεγονός ότι ο καθηγητής επιχειρεί να διδάξει στους φοιτητές ό,τι ο ίδιος θεωρεί χρήσιμο, χωρίς να παίρνει υπόψη τις ανάγκες τους. Όμως ένας ενήλικας φοιτητής δε μαθαίνει παρά όσα χρειάζεται να μάθει στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην οποία βρίσκεται. Άρα, η αποτελεσματική υποκίνηση για μάθηση και αφομοίωση δεν μπορεί παρά να έχει την αφετηρία της στις σχέσεις ανάμεσα στο φοιτητή και στο αντικείμενο της μάθησης. Για να ενδιαφερθεί ο φοιτητής, να προχωρήσει στη δράση και το στοχασμό γύρω από αυτό, χρειάζεται να διακρίνει με σαφήνεια τη χρησιμότητα που έχει για εκείνον, για την επαγγελματική του θέση, για την ιδιωτική σφαίρα της ζωής του.

Η επικοινωνία καθηγητών φοιτητών βασίζεται στην ειλικρίνεια και την «ανοικτότητα». Η κριτική που ασκείται σε μια άποψη δε συνεπάγεται καθολική απόρριψη του συνομιλητή. Αντίθετα, γίνεται σε μια ατμόσφαιρα όπου κάθε φοιτητής αισθάνεται ότι μπορεί να διατυπώσει ελεύθερα τη γνώμη του και να επανεξετάσει οποιαδήποτε άλλη, ακόμα και εκείνη του καθηγητή. Οι διαφορές απόψεων και η κριτική στο μέτρο που διατυπώνονται σε πλαίσιο δημιουργικής αναζήτησης είναι ευπρόσδεκτες.

Από τη σχέση λοιπόν καθηγητή-φοιτητών, που είναι αμφίδρομη, όλοι πιστεύουμε ότι τα οφέλη είναι τεράστια. Από την πλευρά του καθηγητής, ο οποίος ασκεί λειτούργημα, κάθε μέρα αποκτά καινούριες σκέψεις, γίνεται πιο έμπειρος, και εφόσον βλέπει την όλη διαδικασία με θετικό μάτι, κάθε μέρα γίνεται σοφότερος, γεμίζει, αντανακλά τα συναισθήματα των φοιτητών του (ό,τι δίνει το εισπράττει). Κάθε μέρα η διδασκαλία γι' αυτόν γίνεται τόπος ευχαρίστησης και ξεκούρασης. Η επικοινωνία που αποκτά με την ομάδα απέναντί του γίνεται ζωντανός ιστός που τους συνδέει και έτσι όλοι βγαίνουν κερδισμένοι.

Από την πλευρά του ο φοιτητής αισθάνεται μέσα στην πανεπιστημιακή κοινότητα ότι αναγνωρίζεται ως οντότητα. Αισθάνεται ότι γίνεται αποδεκτός γι' αυτό ακριβώς που είναι, τόσο για τα προσόντα του όσο και για τις ελλείψεις του, που πρέπει να καλύψει. Αισθάνεται ότι αποδίδεται αξία στην πορεία που έχει διανύσει. Αντιλαμβάνεται ότι έχει κάτι μοναδικό να προσφέρει μέσα από τις εμπειρίες του και τις απόψεις του.

5. Πρόταση για σωστή εκπαίδευση

Όσο κι αν το Πανεπιστήμιο θεωρείται χώρος επιτυχίας, κοινωνικής καταξίωσης, επιστημονικής ωριμότητας και ηθικής τελείωσης δεν παύει να χωλαίνει σε αρκετά σημεία και να χρειάζεται κάποια βελτίωση. Για να λειτουργήσει σωστά και θετικά το πανεπιστήμιο χρειάζεται κυρίως καθηγητές και φοιτητές να χρησιμοποιούν τον ίδιο κώδικα επικοινωνίας ώστε τα μηνύματα να είναι άμεσα και εύκολα κατανοητά. Να υπάρχει δηλαδή μία συνεχής και διαρκής ανατροφοδότηση για να είναι σίγουροι οι επικοινωνούντες ότι τα μηνύματά τους φτάνουν στον προορισμό τους.

Η εντατικοποίηση κάνει τους ανθρώπους να απλουστεύουν τα πράγματα έτσι ώστε να ολοκληρώνεται μόνο αυτό που είναι ουσιώδες για το έργο που πρέπει άμεσα να επιτελεστεί. Αναγκάζει τους ανθρώπους να βασίζονται σε ειδήμονες για να τους πουν τι να κάνουν και να αρχίσουν να χάνουν την εμπιστοσύνη τους στην ειδικευμένη γνώση που απέκτησαν με τα χρόνια. Οι καθηγητές αλλάζουν κατά πολλούς τρόπους στην πορεία της σταδιοδρομίας τους. Συχνά αποκτούν καινούριες δεξιότητες, γνώσεις, ισχύ, εξουσία, έλεγχο. Μερικές φορές αποκτούν περισσότερη υπομονή, κατανόηση, σοφία και οξυδέρκεια. Άλλοι όμως αποκαρδιώνονται, κουράζονται και χάνουν τον ενθουσιασμό τους. Αυτό που χρειάζεται, λοιπόν, είναι βελτίωση των συνθηκών εργασίας, να ανακουφιστούν από τις ψυχολογικές πιέσεις και να υπάρξει μεγαλύτερη ενθάρρυνση.

Η εκπαιδευτική διεργασία είναι αναγκαία να προσαρμόζεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του φοιτητή. Πρέπει να παίρνει υπόψη και τις μαθησιακές δυνατότητες που εκείνος διαθέτει, καθώς και το ρυθμό με τον οποίο μπορεί και θέλει να μαθαίνει.

Ο καθηγητής δεν είναι ο μοναδικός ρυθμιστής της πορείας. Αντίθετα, η εκπαιδευτική διεργασία ξεκινάει από το φοιτητή από αυτά που

χρειάζεται και μπορεί να μάθει. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι φοιτητές γίνονται επίκεντρο για τη σωστή και ομαλή πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας αυτής. Μέσα από την εμπλοκή τους ενεργοποιείται το ενδιαφέρον του και εξασφαλίζεται η συμμετοχή τους.

Οι φοιτητές ενθαρρύνονται να διερευνήσουν όσα εξετάζονται με την παραδοχή ότι αυτά μπορεί να προσλάβουν διαφορετική χροιά ανάλογα με την οπτική γωνία μέσα από την οποία προσεγγίζονται, ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται, ανάλογα με τις συνθήκες στις οποίες διαμορφώνονται. Άρα, η σωστή επικοινωνία καθηγητών-φοιτητών είναι συνυφασμένη με τον κριτικό τρόπο σκέψης δηλαδή με την εις βάθος συζήτηση των αιτιών, την πολλαπλότητα των διερευνήσεων, την επαναδιαπραγμάτευση των απόψεων.

Βέβαια ο κριτικός τρόπος σκέψης δεν πρέπει να εκληφθεί ως μία αφηρημένη διανοητική άσκηση. Η βαθύτερη σημασία του έγκειται στο ότι οδηγεί στην αναθεώρηση των ίδιων μας των πράξεων. Οδηγεί σε επιλογές και συμπεριφορές συχνά διαφορετικές από εκείνες που αρχικά είχαμε προβλέψει.

6. Υπάρχει κατανόηση μεταξύ καθηγητών – φοιτητών;

Τα προβλήματα αντιμετωπίζονται από κοινού;

Οι σχέσεις καθηγητών και φοιτητών είναι αρκετά δύσκολες, σύνθετες αλλά και ενδιαφέρουσες. Ο φοιτητής έχει συχνά μία εύθραυστη σχέση με τις σπουδές του, διακατέχεται από ευαισθησίες, αντιμετωπίζει δυσκολίες που συχνά τον αποθαρρύνουν. Αυτό που χρειάζεται είναι πολύ εμπύχωση για να προχωρήσει. Η επικοινωνία μεταξύ των δύο είναι απαραίτητη για να λύνει ο καθηγητής τις απορίες, να ενθαρρύνει το φοιτητή να συνεχίσει τη μελέτη του. Απαιτείται ένα ευρύ και σταθερό πλαίσιο αναφοράς στο οποίο να μπορούν όλοι να ανατρέχουν. Οι καθηγητές δεν πρέπει να ξεχνούν να ζητούν και τις γνώμες των διδασκομένων για να έχουμε έτσι και μια πιο συμπληρωμένη εικόνα.

Εκείνο που αγχώνει και πανικοβάλλει τους φοιτητές είναι οι γραπτές εξετάσεις και η αξιολόγηση των γραπτών τους. Δεν πρέπει όμως να αγνοούμε ότι η αξιολόγηση είναι απαραίτητη και αποτελεί μέσο βοηθήματος του φοιτητή, να αντιληφθεί τις ελλείψεις του. Μέσα από την αξιολόγηση ο φοιτητής μπορεί να αποκτήσει μια πιο σαφή εικόνα της προόδου και των αδυναμιών του.

Για την καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ καθηγητών-φοιτητών δεν θα πρέπει να ξεχάσουμε τη σημασία στο να δίνουμε εναλλακτικές λύσεις και ποικιλία θεμάτων στους φοιτητές και για να υπάρχει περισσότερο ενδιαφέρον στην εκπαιδευτική διεργασία. Μια πιο προσεκτική ανάλυση της σχέσης καθηγητή-φοιτητή αποκαλύπτει τον βαθιά αφηγηματικό της χαρακτήρα: από τη μια μεριά εκείνος που αφηγείται (ο καθηγητής), και από την άλλη εκείνοι που υπομονετικά ακούμε τον ομιλητή, τα αντικείμενα (οι φοιτητές). Το περιεχόμενο –

ακούμε τον ομιλητή, τα αντικείμενα (οι φοιτητές). Το περιεχόμενο – άσχετα αν πρόκειται για αξίες ή για εμπειρικές διαστάσεις της πραγματικότητας – κατά την αφήγηση τείνει να γίνει άψυχο και απολιθωμένο. Η εκπαίδευση μπορούμε να πούμε ότι υποφέρει από την αρρώστια της αφήγησης... Ο καθηγητής μιλάει για την πραγματικότητα σαν αυτή να ήταν στατική, ακίνητη χωρισμένη σε στεγανά και προβλεπτή με πλήρη ακρίβεια. Σκοπός του γίνεται να «γεμίσει» το ακροατήριό του με την ύλη της αφήγησης, μια ύλη που είναι αποσπασμένη από την πραγματικότητα, αποσυνδεμένη από το σύνολο που τη γέμισε και που θα μπορούσε να της δώσει νόημα. Αυτή είναι η «τραπεζική» αντίληψη της εκπαίδευσης, όπου η σφαίρα δράσης που επιτρέπεται στους φοιτητές περιορίζεται στο να δέχονται, να καταχωρούν και να αποταμιεύουν τις καταθέσεις του καθηγητή. Είναι αλήθεια ότι τους δίνεται η ευκαιρία να γίνουν καλοί συλλέκτες ή καλοί καταγραφείς των ειδών που αποταμιεύουν. Σε τελευταία ανάλυση, όμως, οι άνθρωποι είναι εκείνοι που σιγά-σιγά χάνονται εξαιτίας της έλλειψης δημιουργικότητας.

Γι' αυτό το λόγο πρέπει να δώσουμε στους διδασκόμενους το έναυσμα για δραστηριοποίηση. Να έχουμε όλοι οι συμμετέχοντες περισσότερη επικοινωνία και συνεργασία και να έχουν οι φοιτητές τη δυνατότητα να διεισδύσουν σ' ένα ζήτημα περισσότερο μέσα από την πράξη και την κριτική σκέψη. Οι καθηγητές είναι εκείνοι που θα πρέπει να μεριμνούν για την ύπαρξη ενός κλίματος αμοιβαίας εκτίμησης και εμπιστοσύνης ανάμεσα σ' αυτούς και τους φοιτητές ώστε όλοι να αισθάνονται κυρίως ελεύθεροι.

7. Αποτίμηση των όσων συνέβησαν στο χώρο της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης την τελευταία 20ετία

Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί σημαντικές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας. Οι μεταβολές είναι ουσιώδεις γιατί έγιναν σημαντικές προσπάθειες να διαμορφωθεί και να εκπολιτιστεί το σύστημά μας και να φτάσει στη σημερινή του μορφή. Παρατηρήθηκαν καινούριοι προσανατολισμοί, δημιουργήθηκαν περισσότερα τμήματα και σχολές που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και ανάγκες της εποχής μας. Έγιναν σημαντικές προσπάθειες να αμβλυνθούν οι ανισότητες και δόθηκαν σε όλους τους φοιτητές ίσες ευκαιρίες, αγνοώντας για τις τυχόν ανισότητες που άλλοτε έβαζαν φραγμούς στην εξέλιξη.

Όλες οι αλλαγές κοινό στόχο είχαν να μην ζημιώσουν τους φοιτητές που οραματίζονται ένα καλύτερο αύριο. Οι κάθε φορά υπεύθυνοι προσπάθησαν να κάνουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών της κοινότητας όσο πιο ζεστές και ανθρώπινες γίνεται και οι καθηγητές από την πλευρά τους κάνουν συνεχώς ό,τι μπορούν για να διαδώσουν τη μάθηση αξιοποιώντας την ιδεολογία της ταύτισης της εργασίας με τη δημιουργικότητα. Ο συγκερασμός αυτών των δύο πολλές φορές κάνει θαύματα. Καθηγητές και φοιτητές αισθάνονται υπερήφανοι γιατί επιτυγχάνουν τη χάραξη μιας μακροχρόνιας εκπαιδευτικής πολιτικής, που είναι στηριγμένη στις ιδιοτυπίες της ελληνικής κοινωνίας και εφευρίσκουν τρόπους για να αξιοποιηθούν οι πνευματικές δυνατότητες όλων μέσα από τη διάδοση της μάθησης.

Η σημασία και η σπουδαιότητα της σχέσης μεταξύ καθηγητών-φοιτητών μέσα στο χώρο της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης έγκειται στο ότι η ηθικοπνευματική της φυσιογνωμία απηχεί τη συνισταμένη του τρόπου λειτουργίας και το περιεχόμενο της παιδείας επί σειρά ετών και στοιχεί προς το πολιτιστικό επίπεδο και τις παραδόσεις του έθνους. Μ' αυτή καταρτίζονται άνθρωποι ικανοί προς εργασία και – κατ' επέκταση – προς ικανοποίηση βιοτικών αναγκών μιας κοινωνίας σε ορισμένο τόπο και χρόνο. Μην ξεχνάμε ότι ο κλασσικός ελληνικός πολιτισμός είναι απότοκος υψηλής παιδείας.

Αυτό, λοιπόν, που προσπαθούμε όλοι όσοι λαμβάνουμε μέρος να πετύχουμε κάνοντας τις κάθε φορά μεταρρυθμίσεις, είναι να απολαμβάνουν όλοι οι νέοι και νέες του κράτους μας την ίδια παιδεία, τις ίδιες ευκαιρίες για εισαγωγή στην Ανώτερη Εκπαίδευση. Η εκπαίδευση και η «επιμέλεια» των νέων, καθώς εύστοχα παρατηρεί ο Αριστοτέλης, πρέπει να είναι ομοιογενής, να διέπεται δηλαδή από τις ίδιες αρχές, διότι ο σκοπός της πολιτείας είναι κοινός. Επειδή όμως το κράτος δεν είναι ορθό να ταυτίζεται με την εκάστοτε κυβέρνηση, θα ήταν προτιμότερο και επωφελέστερο να αντιμετωπίζεται το εθνικό θέμα της παιδείας από διακοινοβουλευτική ή διακομματική επιτροπή, ώστε να εκπροσωπούνται περισσότερες τάσεις και ιδεολογικές κατευθύνσεις, το δε έργο της να αποβαίνει μονιμότερο, δικαιότερο και αποτελεσματικότερο.

Οι καθηγητές που εργάζονται στους χώρους της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης προσπαθούν να εκπληρώσουν την αποστολή τους με το να προσαρμόζονται κάθε φορά στις απαιτήσεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Πρώτα από όλα στοχεύουν στο να διαμορφώσουν το χαρακτήρα του φοιτητή ώστε να δεσπόζει η αγάπη και η αλληλοβοήθεια μεταξύ τους. Αυτός είναι και ο διαρκής στόχος τους για να πλάσουν σωστούς ανθρώπους που θα βγουν σε μια χρηστή και ευτυχισμένη κοινωνία, όπου θα βασιλεύει η καλοσύνη και η αρετή.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι αλλαγές που παρατηρήθηκαν την τελευταία 20ετία στους χώρους της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης έχουν στόχο να ωθήσουν τους φοιτητές να αποκτήσουν βαθιά και ανεξίτηλη συναίσθηση των ατομικών και κοινωνικών υποχρεώσεων και καθηκόντων τους. Η άνοδος του έθνους μας οφείλεται σε μας τους ίδιους. Βγάζοντας «υγιείς» ανθρώπους από το πανεπιστήμιο, οραματιζόμαστε μία «υγιής» κοινωνία, που θα ανεβάσουν και την πολιτιστική στάθμη της γιατί μορφωμένοι άνθρωποι φτιάχνουν κατά κανόνα υψηλό και υπέροχο πολιτισμό.

8. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τη σχέση καθηγητή - φοιτητή διατυπώσαμε ένα μικρό ερωτηματολόγιο και ζητήσαμε τη γνώμη ορισμένων φοιτητών και καθηγητών. Είναι μία προσπάθεια για να μπορέσουμε να δούμε πως βλέπουν οι ίδιοι τη σχέση αυτή. Οι ερωτήσεις οι οποίες του ζητήσαμε να μας απαντήσουν είναι οι εξής:

- 1) Πιστεύετε ότι σήμερα η σχέση μεταξύ καθηγητών - σπουδαστή είναι καλύτερη ή χειρότερη από ότι στο παρελθόν;
- 2) Παλιότερα ο σπουδαστής άκουγε καθηγητή κι έτρεμε. Είχε κάποια θετική εξέλιξη μετέπειτα αυτή η σχέση ή ήταν λάθος από την αρχή;
- 3) Σήμερα ο σπουδαστής μιλάει στον καθηγητή του στον ενικό και βασικά αισθάνεται άνετα απέναντί του και του είναι εύκολο να τον κρίνει αλλά και να τον κατακρίνει. Αυτό είναι θετικό; Έχει θετικό ή αρνητικό αποτέλεσμα στη μάθηση;
- 4) Σήμερα οι νέοι αντιμετωπίζουν τεράστιους κινδύνους, έχουν πάρα πολλά αρνητικά ερεθίσματα για να οδηγηθούν σε αδιέξοδα. Ο καθηγητής φαίνεται κάπου μέσα σ' αυτά; Τι κάνει ή τι δεν κάνει;
- 5) Σαν σπουδαστής ή καθηγητής δυο λόγια γι' αυτή τη σχέση μεταξύ καθηγητή - σπουδαστή.

ΟΝΟΜΑ: ΙΩΑΝΝΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΤΣΟΥΜΑΝΗ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ

1) Οι σχέσεις σήμερα φαινομενικά είναι καλύτερες από ότι στο παρελθόν γιατί η επικοινωνία είναι πιο άμεση και οι φοιτητές δεν «φοβούνται» τους καθηγητές όπως παλιότερα. Παρόλα αυτά όμως νομίζω ότι οι σχέσεις καθηγητή-φοιτητή δεν διέπονται από βαθύτερη επικοινωνία γιατί ο μεγάλος αριθμός των φοιτητών που υπάρχει σήμερα δεν επιτρέπει στους καθηγητές να έρθουν σε πιο κοντινή επαφή με τους φοιτητές.

2) Θεωρώ ότι είναι σωστό ο φοιτητής να μην τρέμει τον καθηγητή γιατί αυτό δεν προσφέρει στο εκπαιδευτικό έργο. Ο φοιτητής δεν πρέπει να τρέμει τον καθηγητή γιατί δεν θα μπορεί, αν φοβάται, να ρωτήσει τον καθηγητή για κάποιες απορίες που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Βέβαια αυτή η εξέλιξη μπορεί να κρύβει και παγίδες μιας και υπάρχει πάντα ο φόβος να χαθούν τα όρια της σχέσης τους και οι φοιτητές να φτάσουν στο άλλο άκρο, να μην σέβονται δηλαδή τον καθηγητή.

3) Πιστεύω ότι είναι θετικό να μιλάει ο φοιτητής στον καθηγητή του στον ενικό γιατί υπάρχει αμεσότητα, συνομιλούν ως ίσοι μεταξύ τους και ο φοιτητής έχει πάντα το δικαίωμα να κρίνει και να επικρίνει τον καθηγητή του γιατί μην ξεχνάμε ότι κανείς δεν είναι αυθεντία.

4) Οφείλω να ομολογήσω ότι ο καθηγητής δεν έχει την ευκαιρία να βοηθήσει τον φοιτητή του γιατί δεν μπορεί να έρθει σε επικοινωνία με τους φοιτητές και να γνωρίσει τα προσωπικά τους προβλήματα.

5) Η σχέση με τα παιδιά ουσιαστικά δημιουργείται μέσα από την διαδικασία της μάθησης στην τάξη. Έξω από αυτήν τις περισσότερες φορές η σχέση αυτή καταργείται. Μπορεί ο καθηγητής να βλέπει τους φοιτητές ως φοιτητές και να θέλει πάντα να τους προσφέρει αλλά οι περισσότεροι φοιτητές δεν έχουν τη διάθεση να έχουν επαφή μαζί τους έξω από την τάξη.

ΟΝΟΜΑ: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΔΗΜΟΥ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ ΤΟΥ: ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1) Δεν νομίζω ότι οι σχέσεις έχουν αλλάξει και πολύ. Το πλήθος των φοιτητών είναι τόσο μεγάλο που και οι δύο από την πλευρά τους δυσκολεύονται να έρθουν σε επαφή. Έχω τη γνώμη ότι εξαρτάται από τη φύση και το χαρακτήρα του καθηγητή ή του φοιτητή για το πόσο κοντά θα έρθει ο ένας στον άλλο. Δυστυχώς οι περισσότεροι φοιτητές το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι το πώς να περάσουν τα μαθήματά τους και δεν κάνουν καμία προσπάθεια να έρθουν σε επικοινωνία μεταξύ τους.

2) Φυσικά και έχει θετική εξέλιξη. Ο καθηγητής δεν είναι ο «μπαμπούλας». Είναι κι αυτός άνθρωπος που έχει περάσει από την περίοδο στην οποία βρισκόμαστε τώρα εμείς και καταλαβαίνει τις αδυναμίες μας και τους προβληματισμούς μας. Αυτό που πρέπει όμως όλοι να φροντίσουμε είναι να έρθουμε σε στενότερη επαφή και επικοινωνία. Πρέπει παρόλα αυτά να πω (όσο κι αν αυτό ενοχλεί ορισμένους καθηγητές) ότι υπάρχουν ορισμένοι καθηγητές που βλέπουν τη θέση τους ως θέση εξουσίας και αντιμετωπίζουν τους φοιτητές σαν μέσα άσκησης της εξουσίας τους.

3) Είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου ο φοιτητής μιλάει στον καθηγητή του στον ενικό και αυτό γιατί τις περισσότερες φορές δεν το επιτρέπουν οι ίδιοι οι καθηγητές. Έχουν την αίσθηση ότι με αυτό τον τρόπο μειώνονται. Το να κρίνει ή να επικρίνει ο φοιτητής τον καθηγητή του δεν εξαρτάται από το αν του μιλάει στον ενικό ή όχι. Όλοι μας έχουμε κρίση και μπορούμε να αξιολογήσουμε τη στάση και τη μάθημα που κάνει ο κάθε καθηγητής.

4) Ίσως σας φανώ γενικά απαισιόδοξος αλλά κατά τη διάρκεια της φοιτητικής μου ζωής δεν θυμάμαι ούτε μία φορά κάποιον από τους καθηγητές μου να ασχολήθηκαν με κανένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε. Πέρα από κάποιες ολιγόλεπτες διαπιστώσεις που γίνονταν κατά τη διάρκεια του μαθήματος από εκεί και μετά κανείς δεν ενδιαφέρθηκε για τις όποιες δυσκολίες μας. Δεν κατηγορώ όμως μόνο τους καθηγητές γιατί έχουμε κι εμείς την ευθύνη. Νομίζω ότι αν ζητούσαμε τη βοήθειά τους ασφαλώς και θα μας την πρόσφεραν απλά υπάρχει αυτή η απόσταση που μας κάνει να δειλιάζουμε πολλές φορές. Καλό θα ήταν να δούμε την όλη την ανθρωπιστική πλευρά του εκπαιδευτικού μας συστήματος που κύριο σκοπό έχει πρώτα να βγάλει υγιείς ανθρώπους στην κοινωνία και μετά επιστήμονες.

5) Η σχέση μεταξύ καθηγητή-φοιτητή πρέπει να βασίζεται στις πραγματικές ανάγκες των φοιτητών. Οφείλουμε να λαμβάνουμε όλοι ενεργό μέρος στην ανάπτυξη των ικανοτήτων μας, να βοηθάμε ο ένας τον άλλο, να συνεισφέρουμε στο γενικό σύνολο και το κυριότερο και σεβόμαστε και να λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη μας τη γνώμη του άλλου. Και ο φοιτητής και ο καθηγητής γνωρίζουν ότι η διαβίωσή στα πλαίσια μια κοινότητας παρέχει τόσο δικαιώματα όσο και υποχρεώσεις. Όλοι έχουμε ανάγκη τη φιλία η οποία δεν βασίζεται στο προσωπικό κέρδος ή την υλική επιταγή. Η γνήσια φιλία δεν κλονίζεται από αλλαγές στην κοινωνική θέση, στην επιτυχία ή την αποτυχία ενός ατόμου.

ΟΝΟΜΑ: ΝΙΚΗ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΠΟΥΡΔΟΥ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ : ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

1) Είναι αρκετά καλύτερη η σχέση αυτή, γιατί πιστεύω ότι υπάρχει μεγαλύτερη αμεσότητα και επικοινωνία μεταξύ τους. Ο καθηγητής τώρα δεν είναι το «φάντασμα» και οι φοιτητές δεν διστάζουν να ζητήσουν τη γνώμη του. Βέβαια ευτυχώς υπάρχουν λίγες περιπτώσεις που οι καθηγητές παρασυρόμενοι από το παρελθόν δεν έχουν ξεφύγει από τη σκληρότητα και την αυστηρότητα. Σιγά-σιγά όμως έχω τη γνώμη ότι θα ξεπεράσουν τα ταμπού τους.

2) Νομίζω ότι αυτό λειτούργησε αρνητικά στην όλη εξέλιξη, γιατί μην ξεχνάμε ότι ο φοιτητής βρίσκεται σε μία τρυφερή ηλικία με λίγες εμπειρίες από το παρελθόν αλλά με ανοικτούς τους ορίζοντες του μέλλοντος. Αυτή στάση μόνο αρνητικές επιπτώσεις θα μπορούσε να έχει γιατί μ' αυτό τον τρόπο ο φοιτητής αποθαρρύνεται και δεν θα έχει έτσι την τόλμη να συνεχίσει.

3) Δεν νομίζω ότι η μάθηση εξαρτάται από το πώς θα μιλήσει ο φοιτητής στον καθηγητή του. Αν δηλαδή θα χρησιμοποιήσει ενικό ή πληθυντικό αριθμό. Αυτό είναι στο χέρι ου καθηγητή αν θα το επιτρέψει και κατά πόσο οικείος αισθάνεται με τον φοιτητή του. Βέβαια δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο καθηγητής βρίσκεται ήδη σε μία ιεραρχικά ανώτερη θέση αλλά μία φιλική συμπεριφορά μεταξύ τους, τους κάνει (και ιδίως τον φοιτητή) να αισθάνονται πιο άνετα για να μπορεί και ο φοιτητής να διατυπώνει πιο ελεύθερα τις απόψεις του χωρίς να φοβάται.

4) Δυστυχώς, οφείλω να ομολογήσω ότι είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις όπου οι καθηγητές βοηθούν τους φοιτητές να ξεπεράσουν τα διάφορα αδιέξοδά τους. Δεν μπορώ όμως να ρίξω την ευθύνη όλη πάνω στους καθηγητές. Ο χρόνος που τους δίνεται τις περισσότερες φορές για να έλθουν σε επαφή με τους φοιτητές είναι περιορισμένος, οι ευθύνες και οι αρμοδιότητες των καθηγητών είναι τόσες πολλές και προσπαθούν από μόνοι τους, έστω και κατά τη διάρκεια του μαθήματος, να κάνουν κάποιες συζητήσεις για να αποτρέψουν τους φοιτητές από τους κινδύνους.

5) Βρίσκω ότι η σχέση μεταξύ καθηγητών-φοιτητών είναι μοναδική. Αυτό που χρειάζεται είναι κατανόηση και από τις δύο πλευρές για να αγαπήσουν όλοι αυτό που κάνουν και ιδιαίτερα οι φοιτητές να αγαπήσουν το χώρο του πανεπιστημίου. Ορισμένοι αντιδρούν αρνητικά (καθηγητές και φοιτητές) αλλά πρέπει να προσπαθήσουμε όλοι με κάθε τρόπο να πλησιάσουμε ο ένας τον άλλο γιατί και οι καθηγητές είναι άνθρωποι που μπορούν να κατανοήσουν τον ψυχικό τους κόσμο, να τους βοηθήσουν αφού και οι ίδιοι έχουν περάσει από την ίδια φάση στην οποία βρίσκονται τώρα οι φοιτητές, με παρόμοιους προβληματισμούς.

ΟΝΟΜΑ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΠΟΥΡΔΟΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ ΤΟΥ: Τ.Ε.Ι. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

1) Κατά την προσωπική μου άποψη νομίζω ότι έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις από την πλευρά των καθηγητών, στο να προσεγγίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τους σπουδαστές για να υπάρχει μεγαλύτερη άνεση μεταξύ τους και οι καθηγητές να μπορούν να «επικοινωνήσουν» με τα παιδιά. Μέσα από ένα πνεύμα άμιλλας και συνεργασίας πετυχαίνουν καλύτερα το σκοπό τους για να μεταδώσουν στους σπουδαστές τις απαιτούμενες γνώσεις.

2) Είναι γεγονός πως κατά το παρελθόν το άκουσμα της λέξης «καθηγητής» προκαλούσε τον φόβο του σπουδαστή, ο οποίος ήξερε ότι τα πράγματα θα ήταν δύσκολα μέχρι να γνωρίσουν τον καθηγητή και ο καθηγητής να «εγκλιματιστεί» στο περιβάλλον. Όταν όμως ο καθηγητής προσπαθούσε να κρατήσει την αυστηρότητα το μόνο που πετύχαινε ήταν να απωθεί τους σπουδαστές και να γίνεται ο ίδιος ανεπιθύμητο πρόσωπο.

3) Το βασικό είναι πως πρέπει να κρατηθούν κάποια όρια σχετικά με την οικειότητα που αποκτούν οι σπουδαστές απέναντι στον καθηγητή τους. Από τη μια είναι καλύτερα γιατί ο σπουδαστής είναι πιο κοντά με τον καθηγητή του και μπορεί να δέχεται πιο εύκολα την διδασκαλία και να την αφομοιώνει. Από την άλλη πλευρά όμως είναι πολύ επικίνδυνο να υπερεκτιμηθεί η οικειότητα αυτή και να μην ενδιαφέρονται για μάθηση αφού δεν θα υπάρχει σεβασμός.

4) Δεν νομίζω πως ένας καθηγητής μπορεί να αποτελεί αρνητικό ερέθισμα για έναν σπουδαστή. Φυσικά ο καθηγητής επηρεάζει τον σπουδαστή αλλά, δεν νομίζω πως έχει όφελος να ασκήσει αρνητική επιρροή αντίθετα μπορεί να τον βοηθήσει και να ενημερώσει τον σπουδαστή έτσι ώστε να αποφεύγει τα αρνητικά αποτελέσματα.

5) Πρέπει να οπωσδήποτε να υπάρχει συνεργασία μεταξύ τους αλλά πρέπει να τηρούνται τα όρια και να υπάρχει σεβασμός για να επιτευχθεί έτσι και ο σκοπός του καθηγητή.

ΟΝΟΜΑ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΦΩΤΟΥ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ

1) Πιστεύω πως η σχέση μεταξύ καθηγητή και σπουδαστή έχει καλύτερευσει σε μεγάλο βαθμό. Παλιότερα η σχέση μεταξύ των δύο ήταν πολύ τυπική και απρόσωπη και ο καθηγητής δεν ενδιαφερόταν παρά μόνο «να κάνει τη δουλειά του, χωρίς να ενδιαφέρεται αν έχει αποτέλεσμα και να δίνει σημασία στις γενικότερες ανησυχίες του σπουδαστή.

2) Πράγματι παλιότερα ο καθηγητής προκαλούσε τον τρόμο του σπουδαστή. Από τη μια βέβαια ο σπουδαστής σεβόταν τον καθηγητή του και τον άκουγε και παρακολουθούσε με δίψα τη διδασκαλία του. Από την άλλη όμως ο σπουδαστής δεχόταν χωρίς αντίρρηση όλα αυτά και όλοι να περιορίζονται μόνο σ' αυτό χωρίς να υπάρχει και μια περαιτέρω συζήτηση με τον καθηγητή του.

3) Οποσδήποτε ο ενικός που μιλά τώρα πια ο σπουδαστής στον καθηγητή του έχει βοηθήσει πολύ στη σχέση μεταξύ των δύο. Υπάρχει μεγάλη άνεση και δυνατότητα στον σπουδαστή να εκφράζεται ελεύθερα και να αναλύει από την ίδια θέση μία κατάσταση με τον καθηγητή. Έτσι μπορεί τώρα πλέον ο καθηγητής να εκμεταλλευτεί την οικειότητα προς όφελος της μάθησης.

4) Ο καθηγητής είναι ο πιο αρμόδιος να ενημερώσει τον σπουδαστή σχετικά με τους κινδύνους που υπάρχουν και να μπορέσει να τον προφυλάξει από αυτούς. Μπορεί, όντας πιο έμπειρος, να του αναλύσει τις δυσάρεστες συνέπειες που θα έχει αν πέσει στον πειρασμό να δοκιμάσει ορισμένους από τους κινδύνους που υπάρχουν στην εποχή μας. Είναι

γνωστό ότι μετά την οικογένεια που έχει τον πρώτο ρόλο στην καλλιέργεια και την χειραγωγήση ενός νέου, έρχεται το σχολείο και συγκεκριμένα ο καθηγητής που ασκεί επίδραση πάνω του.

5) Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι αυτή τη στιγμή η σχέση καθηγητή σπουδαστή βρίσκεται σε πολύ καλό στάδιο και μπορεί να βοηθήσει αρκετά τόσο στη μάθηση όσο και στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του σπουδαστή.

ΟΝΟΜΑ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1) Σαν νέος καθηγητής στο πανεπιστήμιο μπορώ να πω ότι οι σχέσεις μεταξύ μας έχουν σαφώς βελτιωθεί, και οι δύο πλευρές μπορούμε να έρθουμε σε άμεση επαφή. Έχουμε τη δυνατότητα να συζητούμε, να μιλάμε για τις αναζητήσεις μας και πάνω απ' όλα πιστεύω ότι υπάρχει συνεργασία. Προσπαθώ να κάνω τους φοιτητές μου να αισθάνονται όσο το δυνατό πιο άνετα μαζί μου γιατί και εγώ όταν ήμουν φοιτητής αυτό που επιδίωκα ήταν μία φιλική σχέση με τους καθηγητές για να έχω τη δυνατότητα να τους μιλήσω για τους τυχόν προβληματισμούς μου, μέσα και έξω από το μάθημα.

2) Αυτός ο φόβος που κυριαρχούσε στις καρδιές των φοιτητών ήταν ό,τι χειρότερο υπήρχε γιατί έτσι δεν υπήρχε επικοινωνία και επαφή. Όλοι είμαστε άνθρωποι με ελαττώματα και προτερήματα. Ο καθηγητής δεν ο «μπαμπούλας», είναι άνθρωπος με αδυναμίες που μπορεί να γίνει ένας πολύ καλός φίλος με τους φοιτητές. Βέβαια πρέπει και οι φοιτητές να εκτιμήσουν τη φιλικότητα που δείχνουν οι καθηγητές και να φερθούν με τον ανάλογο σεβασμό για να μην ξεφύγουμε τελείως και χαλαρώσουμε εντελώς τα χαλινάρια.

3) Όλοι μας έχουμε κρίση και μπορούμε να κρίνουμε και να επικρίνουμε το συνομιλητή μας. Δεν νομίζω ότι η ορθή κριτική σκέψη και στάση εξαρτάται από τον αριθμό τον οποίο θα χρησιμοποιήσει ο φοιτητής απέναντι στον καθηγητή του. Αυτό που πρέπει να προσέχουμε είναι να κάνουμε σωστά τη δουλειά μας και να μην αδικούμε ούτε να υπερεκτιμούμε κάποιον εις βάρος κάποιου άλλου.

4) Σαν καθηγητής ψυχολογίας έχω επανειλημμένως προσπαθήσει να προσεγγίσω φοιτητές όταν τους βλέπω σε άσχημη ψυχολογική

κατάσταση. Δυστυχώς όμως ή θα απομακρυνθούν είτε από φόβο είτε από δυσπιστία ή στάση μου αυτή μπορεί πολλές φορές να παρεξηγηθεί. Γι' αυτό το λόγο οφείλω να ομολογήσω ότι διστάζω αρκετές φορές να τους πλησιάσω. Αν όμως καταλάβω έστω και λίγο ότι θέλουν να μου μιλήσουν είμαι ευχαρίστως στη διάθεσή τους. Το μόνο που μπορώ εγώ να κάνω είναι κάποιες αναφορές και συζητήσεις κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας μου με σκοπό να συμβάλλω στην αποτροπή τους από τυχόν δυσάρεστες καταστάσεις.

5) Η σχέση μεταξύ καθηγητή-φοιτητή είναι μοναδική. Είναι μια διανθρώπινη σχέση όπου αναπτύσσονται μηχανισμοί για να γνωριστούμε μεταξύ μας, να γίνουμε κοινωνικοί και συμπαθητικοί. Πρέπει όλοι εμείς οι μεγαλύτεροι να βοηθήσουμε τη νέα αυτή γενιά γιατί αυτή είναι η ελπίδα που μένει αισιόδοξη, συνεχίζει να αντιδρά σε ό,τι αντιανθρώπινο συναντά και αποδέχεται εκλεκτικά το παρελθόν.

ΟΝΟΜΑ: ΓΙΑΝΝΗΣ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΤΟΥ: ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΥ

- 1) Έχω τη γνώμη ότι σαφώς είναι καλύτερη η σχέση μεταξύ των δύο.
- 2) Υπάρχει θετική εξέλιξη. Αντιμετωπίζουν πολλές καταστάσεις μαζί.
- 3) Έχει θετικό αποτέλεσμα. Όλοι οι άνθρωποι κάνουμε λάθη είτε είμαστε καθηγητές ή φοιτητές και γι' αυτό θα πρέπει να δεχόμαστε την κριτική και να διορθώνουμε αυτό που δεν πήγε καλά.
- 4) Οι καθηγητές αρκετές φορές αδιαφορούν για τα προβλήματα των παιδιών και δεν θα πρέπει να γίνεται αυτό. Οι φοιτητές έχουν ανάγκη στήριξης και συμπαράστασης στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.
- 5) Οι καθηγητές θα έπρεπε να κάνουν περισσότερο διάλογο με τα παιδιά για να κατανοούν τα προβλήματά τους.

ΟΝΟΜΑ: ΣΟΦΙΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ

- 1) Οι σημερινές σχέσεις φοιτητών – καθηγητών είναι σίγουρα πολύ καλύτερες.
- 2) Οι σχέσεις έχουν θετική εξέλιξη στη σημερινή εποχή.
- 3) Βεβαίως και είναι θετικό το αποτέλεσμα προς τη μάθηση γιατί έχουν καλύτερη επικοινωνία.
- 4) Συνήθως ο καθηγητής απέχει αν και θα έπρεπε να δείχνει περισσότερο ενδιαφέρον με τη συζήτηση και το διάλογο.
- 5) Πιστεύω πως υπάρχουν ακόμη σημεία που χρειάζονται βελτίωση για να γίνει αυτή η σχέση μοναδική και τέλεια.

ΟΝΟΜΑ: ΜΑΡΙΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΦΥΣΙΚΟΥ

- 1) Ναι, είναι πολύ καλύτερη η σχέση.
- 2) Υπάρχει θετική εξέλιξη. Βέβαια ορισμένοι καθηγητές θα πρέπει να ξεπεράσουν ορισμένα ταμπού και να δουν τους φοιτητές πιο ζεστά.
- 3) Πιστεύω πως έχει αρνητικό αποτέλεσμα. Σε όλες τις σχέσεις υπάρχουν κάποια όρια. Ο καθένας έχει το ρόλο του και το κοινωνικό κύρος που αυτός συνεπάγεται..
- 4) Ο καθηγητής ενέχεται στη μετάδοση της γνώσης και όχι στη διαπαιδαγώγηση των σπουδαστών. Καλό βέβαια θα είναι να είναι ο ίδιος ένα σωστό και ηθικό παράδειγμα για τους σπουδαστές.
- 5) Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης αρκεί ο καθένας να σέβεται το ρόλο του άλλου και να αποδεχτεί τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτόν.

ΟΝΟΜΑ: ΑΘΑΝΑΣΙΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΤΣΙΡΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

- 1) Είναι σίγουρα πολύ καλύτερη η σχέση.
- 2) Η εξέλιξη είναι θετική. Όλοι είμαστε άνθρωποι και δεν έχουμε ανάγκη από «μπαμπούλες» για να υπάρχει μια φυσιολογική σχέση.
- 3) Είναι θετικό να κάνουμε κριτική εφόσον βέβαια υπάρχουν και κάποια όρια.
- 4) Πιστεύω ότι ο καθηγητής ακόμη και σήμερα που η κοινωνία μας έχει εξελιχθεί, απέχει πού από τα προβλήματα των φοιτητών.
- 5) Χρειάζεται πολύ προσπάθεια και από τους δύο για να βελτιωθεί η σχέση.

ΟΝΟΜΑ: ΒΑΡΒΑΡΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΕΝΟΥΝΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

- 1) Είναι πολύ καλύτερη η σχέση μεταξύ των δύο.
- 2) Τα πράγματα έχουν εξελιχθεί προς το καλύτερο.
- 3) Το αποτέλεσμα είναι θετικό. Υπάρχουν στιγμές που χρειαζόμαστε τη γνώμη κάποιου άλλου αρκεί αυτή να μην είναι κακόβουλη.
- 4) Συνήθως οι καθηγητές αδιαφορούν για τα προβλήματα των φοιτητών. Απαιτείται λοιπόν περισσότερο ενδιαφέρον και ενασχόληση με τους φοιτητές.
- 5) Η σχέση χρειάζεται περισσότερο διάλογο και συζήτηση για να λυθούν τα προβλήματα από κοινού. Πρέπει να πλησιάσουμε τους φοιτητές ακόμη περισσότερο για να κατανοήσουμε τις ανάγκες τους και να τους βοηθήσουμε να ξεπεράσουν τις δυσκολίες τους.

ΟΝΟΜΑ: ΚΙΚΗ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΙΧΑΛΑΚΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

- 1) Είναι καλύτερη η σχέση μεταξύ των δύο.
- 2) Υπάρχει θετική εξέλιξη.
- 3) Ασφαλώς και είναι θετικό. Ο φοιτητής πρέπει να αισθάνεται τον καθηγητή σαν ένα δικό του άνθρωπο που μπορεί να συζητήσει μαζί του.
- 4) Οφείλω να ομολογήσω ότι οι περισσότεροι καθηγητές απέχουν από τα πραγματικά προβλήματα των φοιτητών. Είναι λίγοι εκείνοι που ασχολούνται με τους φοιτητές αλλά πολλές φορές αντιμετωπίζονται τα προβλήματα επιφανειακά.
- 5) Η σχέση αυτή χρειάζεται ακόμη βελτίωση. Πάνω από όλα το πανεπιστήμιο πρέπει να βγάλει στην κοινωνία υγιείς ανθρώπους.

ΟΝΟΜΑ: ΛΙΤΣΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΝΙΤΣΑΚΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΓΕΩΠΟΝΙΚΗΣ

- 1) Είναι καλύτερη η σχέση.
- 2) Σαφώς και υπάρχει εξέλιξη. Τώρα πια κανείς δεν τρέμει τον καθηγητή του. Έχουν τη δυνατότητα να κάνουν διάλογο.
- 3) Η οικειότητα μεταξύ καθηγητή φοιτητή έχει θετικό αποτέλεσμα.
- 4) Πιστεύω ότι αρκετές φορές ο καθηγητής ενδιαφέρεται για τους φοιτητές. Θέλει πραγματικά να βοηθήσει τους νέους και ασχολείται περισσότερο μαζί τους.
- 5) Αυτό που χρειάζεται είναι να σέβεται ο ένας τον άλλο και να προσπαθούν να βρίσκουν τη χρυσή τομή για να ξεπεραστούν τα τυχόν προβλήματα.

ΟΝΟΜΑ: ΓΕΩΡΓΙΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΤΟΥ: ΒΡΕΦΟΚΟΜΟΣ

- 1) Σήμερα η σχέση ασφαλώς και είναι καλύτερη.
- 2) Υπάρχει θετική εξέλιξη.
- 3) Έχει θετικό αποτέλεσμα.
- 4) Οι καθηγητές συνήθως απέχουν, αποστασιοποιούνται και αδιαφορούν για τα προβλήματα των φοιτητών.
- 5) Κάτι έχει αλλάξει αλλά χρειάζεται περισσότερος διάλογος και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για να έχουμε μεγαλύτερη βελτίωση

ΟΝΟΜΑ:

ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΩΝΥΜΟ:

ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ :

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ - ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- 1) Έχει σίγουρα βελτιωθεί η σχέση. Θα μπορούσε όμως να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο.
- 2) Η σχέση αυτή έχει θετική εξέλιξη.
- 3) Είναι θετικό το να υπάρχει μια οικειότητα μεταξύ των δύο γιατί έτσι επιτυγχάνεται καλύτερα ο σκοπός της μάθησης.
- 4) Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν σήμερα οι φοιτητές είναι πολλοί. Γι' αυτό οι καθηγητές να ασχολούνται περισσότερο με τα προβλήματα των νέων.
- 5) Η σχέση έχει βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό. Χρειάζεται όμως περισσότερη ενασχόληση.

ΜΕΛΕΤΗΘΗΚΑΝ 15 ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- 1 ΤΣΟΥΜΑΝΗ ΙΩΑΝΝΑ
- 2 ΔΗΜΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
- 3 ΜΠΟΥΡΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- 4 ΦΩΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
- 5 ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
- 6 ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
- 7 ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ ΣΟΦΙΑ
- 8 ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ ΜΑΡΙΑ
- 9 ΤΣΙΡΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
- 10 ΜΕΝΟΥΝΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ
- 11 ΜΙΧΑΛΑΚΟΥ ΚΙΚΗ
- 12 ΝΙΤΣΑΚΟΥ ΛΙΤΣΑ
- 13 ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
- 14 ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
- 15 ΜΠΟΥΡΔΟΥ ΝΙΚΗ

- 1 ΤΣΟΥΜΑΝΗ ΙΩΑΝΝΑ
- 2 ΔΗΜΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
- 3 ΜΠΟΥΡΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- 4 ΦΩΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
- 5 ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
- 6 ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
- 7 ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ ΣΟΦΙΑ
- 8 ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ ΜΑΡΙΑ
- 9 ΤΣΙΡΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
- 10 ΜΕΝΟΥΝΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ
- 11 ΜΙΧΑΛΑΚΟΥ ΚΙΚΗ
- 12 ΝΙΤΣΑΚΟΥ ΛΙΤΣΑ
- 13 ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
- 14 ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
- 15 ΜΠΟΥΡΔΟΥ ΝΙΚΗ

9. Τι αποκομίσαμε Εσύ – Εγώ – Οι άλλοι που φοιτούν

Αν θέλαμε να κάνουμε μία γενική εκτίμηση του οφέλους από τη φοίτησή μας πρώτα από όλα θα λέγαμε ότι το πανεπιστήμιο είναι ο χώρος που μας προσφέρει εμπειρίες. Εμπειρίες που θα μας μείνουν αξέχαστες και ανεξίτηλες σε όλη μας τη ζωή. Μάθαμε να συνεργαζόμαστε, νά σκεφτόμαστε αποφασιστικά και δραστικά για τη ζωή μας με σκοπό να απλουστεύσουμε κάπως τα πράγματα για να ολοκληρώσουμε αυτό που είναι ουσιώδες μόνο για το έργο που πρόκειται κάθε φορά να επιτελέσουμε.

Για όλους εμάς το πανεπιστήμιο αποτέλεσε τον τρόπο για να ανακαλύψουμε εκείνα που ζητούμε και αναπτύξαμε τις ικανότητες που θέλαμε, οι ευθύνες μας διευρύνθηκαν και μάθαμε να συμφιλωνόμαστε και να μεσολαβούμε έτσι ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής μας. Βελτιώσαμε τις προσωπικές μας σχέσεις πράγμα που σημαίνει ότι αισθανόμαστε καλά και με τον εαυτό μας και τα πήγαμε καλά με τους άλλους. Αντλήσαμε θάρρος και δύναμη για να ριχτούμε στο νέο αγώνα: στον αγώνα της αναζήτησης εργασίας.

Οι γνώσεις λοιπόν και οι εμπειρίες που λάβαμε άλλαξαν εντελώς την προσωπικότητά μας. Αυτές οι γνώσεις διαφοροποίησαν τη ζωή μας και την έκαναν πιο ανθρώπινη και νοηματική. Μετά το σχολείο, το πανεπιστήμιο αποτέλεσε για όλους εμάς ένα χώρο ευρείας κοινωνικοποίησης εφόσον μπήκαμε στη διαδικασία αλληλεπίδρασης με τα γύρω άτομα και καταφέραμε μ' αυτόν τον τρόπο να αποκτήσουμε και να διαμορφώσουμε την προσωπική και κοινωνική μας ταυτότητα και πετύχαμε πληρότητα επικοινωνίας.

Τώρα σχετικά με το θέμα που επεξεργαστήκαμε: τη σχέση καθηγητών – φοιτητών, έχουμε να προσθέσουμε ότι καταρχήν δεν υπάρχουν standards που να μπορούμε να καταθέσουμε. Όμως απ' ότι διαπιστώσαμε αυτή η σχέση μεταξύ των δύο αυτών μερών είναι καταλυτική για ό,τι λέγεται παιδεία-πανεπιστήμιο, δηλαδή πραγματικά υφίσταται ένας δεσμός άνευ του οποίου δεν προχωρά η μάθηση. Άλλοτε αυτός ο δεσμός είναι σωστός, άλλοτε είναι σωστότερος και άλλοτε μη σωστός.

Εξαρτάται αυτό το τελευταίο από πολλούς παράγοντες όπως οι καταβολές του καθενός, οι συνθήκες διαβίωσης, η κληρονομικότητα κλπ., σε τελική όμως ανάλυση από το status του καθενός, το χαρακτήρα του κ.α. Αν και φαίνεται απλή είναι πολύ δύσκολη αυτή η σχέση επειδή κατά κύριο λόγο έχουμε να κάνουμε με έναν από τη μια πλευρά και από πολλούς διαφορετικούς από την άλλη. Αυτοί οι πολλοί όμως έχουν πολλά κοινά σημεία, ευτυχώς. Και ευτυχώς που ο ένας τα αντιλαμβάνεται, όποτε γίνεται η σύνδεση, γίνεται αυτός ο δεσμός. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι κάθε χρόνος που περνά είναι προς όφελος αυτής της σχέσης και έτσι πρέπει να είναι, για να μπορούμε να μιλάμε, από μια μικρή οπτική γωνία για καλή παιδεία (μια και ο όρος παιδεία είναι τεράστιος).

Με βάση τις εμπειρίες μας, αισιοδοξούμε πάντοτε ότι προχωρώντας στο μέλλον, η σχέση αυτή θα βελτιωθεί ακόμα περισσότερο, προς όφελος όλων.

10. Συμπέρασμα

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους φοιτητές και τον καθηγητή με βάση το ερωτηματολόγιο καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σαφώς οι σχέσεις μεταξύ καθηγητών – φοιτητών έχουν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό και προσεγγίζουν ο ένας τον άλλον πιο εύκολα απ' ότι στο παρελθόν. Βέβαια είναι κοινά παραδεκτό ότι χρειάζονται βελτιώσεις σε πολλά σημεία αλλά πρέπει να ενσκήψουμε στα πραγματικά καθημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές. Αυτό που πρέπει να λάβουμε όλοι σοβαρά υπόψη είναι ότι το πανεπιστήμιο πρέπει να είναι προσανατολισμένο και σε εξωτερικούς στόχους αλλά και στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων με αξίες, ιδανικά και κοινωνικές αρετές. Το πανεπιστήμιο απευθύνεται σε εύπλαστο και ευαίσθητο πληθυσμό και γι' αυτό οφείλει να διακρίνεται από σταθερότητα περιεχομένου, σαφής στόχους και σοφά μηνύματα για εξασφάλιση εξαιρετικού παρόντος και ιδανικού μέλλοντος. Η προπαρασκευή και ο πνευματικός εξοπλισμός των νεότερων μελών μιας κοινωνίας συνθέτουν καθοριστικά πλαίσια αυθυπαρξίας, αυτονομίας, επιβίωσης αλλά και συμβίωσης. Το πανεπιστήμιο με τη μοναδική σχέση καθηγητή – φοιτητή συμβάλλει ρεαλιστικά στην πρόοδο του φοιτητή, με τις γνώσεις που του παρέχει τον βοηθά να αντιμετωπίζει σωστότερα και ευκολότερα τα προβλήματα της ζωής, σταδιοδρομεί καλύτερα, προοδεύει γρηγορότερα και περισσότερο. Ποτέ κανείς απάιδευτος δεν έγινε κυβερνήτης μιας χώρας ούτε άφησε φωτεινό το πέρασμά του στη ζωή.

Φοιτητής – μαθητής σημαίνει «κάποιος που μαθαίνει» και μαθαίνω σημαίνει ερευνώ τις σχέσεις που διέπουν τους ανθρώπου, γιατί αυτές ακριβώς οι σχέσεις κάνουν την κοινωνία. Το περιεχόμενο των σπουδών, επομένως πρέπει να βοηθήσει το φοιτητή να γίνει «νοήμων», δηλαδή

ευαίσθητος στον κόσμο που τον περιβάλλει: όχι συσσώρευση γνώσεων αλλά καλλιέργεια και ανάπτυξη της ικανότητας του φοιτητή να βλέπει τον κόσμο αντικειμενικά, να βρίσκει τις αιτίες κάθε καταστάσεως, γεγονότος, φαινομένου κ.λ.π. Ο καθηγητής πρέπει να βοηθήσει το φοιτητή να έχει ανεξάρτητο νου με μια κριτική στάση εκ μέρους του απέναντι στις γνώσεις, άρα νους εύπλαστος, κινητικός, «εργαλείο», για κάθε δημιουργική δράση. Ο καθηγητής λοιπόν να ωθήσει τους φοιτητές να αναπτύσσουν συναισθηματικές, γνωστικές και βουλευτικές ιδιότητες. Σπουδές σημαίνουν έρευνα και συν-έρευνα (φοιτητή-καθηγητή): διακρίβωση πληροφοριών – εννοιών – συναισθημάτων, καθορισμός βασικού προβλήματος, ανακαλυπτική λειτουργία, δημιουργική σκέψη, προβληματισμός και προώθηση λύσεων. Κι εμείς οι φοιτητές που έχουμε σαν στόχο μας την πρόοδο στη ζωή είναι ανάγκη να εργαστούμε, να κοπιάσουμε σήμερα ασχολούμενοι εντατικά με τις σπουδές μας, για να μπορέσουμε έτσι αύριο να γευτούμε τους γλυκούς καρπούς, των όσων ζήσαμε στο Πανεπιστήμιο. Ίσως οι ρίζες του δέντρου στην αρχή να είναι πικρές. Η ιδέα όμως ότι οι καρποί του θα είναι χυμώδεις και γλυκοί, πρέπει να μας πείσει να είμαστε πρόθυμοι να υποστούμε κάθε δοκιμασία, κάθε θυσία για μια πλήρη και σωστή σχέση και μόρφωση, η οποία θα εξασφαλίσει σε μας προσωπικά την πρόοδο.

Απαιτείται σεβασμός και από τις δύο πλευρές χωρίς να χαθεί ο έλεγχος. Όλοι έχουμε την ανάγκη από ένα θελκτικό πανεπιστήμιο που καλλιεργεί την ελεύθερη και υπεύθυνη συμμετοχή των φοιτητών γιατί αυτό που μας ενδιαφέρει περισσότερο είναι όχι μόνο να βγάλουμε επιστήμονες στην κοινωνία αλλά ανθρώπους που ενδιαφέρονται και για την παραγωγικότητα αλλά και τη διαδικασία, όχι μόνο δηλαδή για την «Ιθάκη», όσο για το ταξίδι, εφόσον κατά το ταξίδι διαπλάθεται η προσωπικότητα. Το πανεπιστήμιο είναι μία κοινότητα όπου

διαμορφώνεται ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του φοιτητή, επειδή ως βασικό παιδαγωγικό μέσο χρησιμοποιούνται το βίωμα, η εμπειρία, το παράδειγμα, οι συνήθειες.

Βιβλιογραφία

- 1) Αγωγή του καταπιεζόμενου
Freire P. , 1974
- 2) Αρχές και μέθοδοι επαγγελματικής κατάρτισης της γαλλικής τράπεζας.
S. N. V. B. 1994
- 3) Η Εκπαίδευση σήμερα – αύριο
Andy Hargreaves
- 4) Ψυχοκοινωνιολογία της αγωγής
Θρασύβουλου Μπέλλα
- 5) Ανοικτή Εκπαίδευση
Α.. Κόκκος
- 6) Οι Εκπαιδευτικοί
Guy Neave
- 7) Κριτική Παιδαγωγική
Αθ. Γκότοβος
- 8) Συμπεριφορά και Διαπροσωπική Επικοινωνία
Μ. Π. Γιαννουλέας
- 9) Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
Αννα Φραγκουδάκη
- 10) Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821 – 1995)
Θ. Δ. Χατζηστεφανίδης